

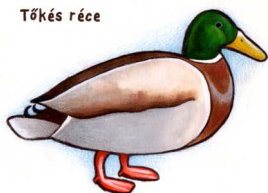
Mezei nyúl

Kerecsensólyom

Tőkés réce

Nagy kócsag

Kék cinege

Fekete rigó

Európai vidra

Hermelin

Vörös mókus

Gyöngybagoly

Állványos memória

Az oktatási segédanyagot
a Patkós Stúdió fejlesztette.

www.patkosstudio.hu

Ez az oktatási segédanyag az "Égigérő tanterem" című, SH/4/10 regisztrációs számú projekt keretében, a Svájci Hozzájárulási Program támogatásával valósult meg.

Állványos memória

„ÉGIGÉRŐ TANTEREM”

Segédanyag-ismertető

A mágneses lapokkal cserélhető tartalmú „Állványos memória” hazánk nyári és téli faunájából mutat be tíz-tíz fajt az óvodás és kisiskolás korosztály számára is érdekes, játékos formában. A memória egyénileg vagy csoportosan is használható.

A játékhoz az állatokat bemutató leírások is tartoznak. Ezeket a gyerekekkel együtt játszó felnőttek és olvasni már tudó idősebb testvérek fel is olvashatják a kisebbeknek, a pedagógusok pedig óravázlatok kidolgozásához is használhatják. A füzet oktatási segédanyagként történő alkalmazását segíti, hogy az oldalán található lyukak segítségével – a többi játék hasonló tájékoztatójával együtt – gyűrűs mappába fűzhető.

A játék elején a pedagógus vagy a szülő mutasson rá egy-egy képre, és a mellékelt tájékoztató füzet alapján beszéljessen el a gyerekekkel az azokon szereplő élőlényekről. Idősebbek számára a fajokkal történő ismerkedés – az olvasás gyakorlásaként is – akár önálló feladatként kiadható. Miután megismerték az állatokat, a gyerekek a fajkártyákat memóriajátékként használhatják.

Így játszunk!

Kezdetben a memórialapok hátoldala van szemben a játék résztvevőivel. Az első résztvevő kiforgat két memórialapot úgy, hogy azokat mindenki lássa. Amennyiben a képek megegyeznek, tehát párt alkotnak, hagyja őket kiforgatva, és forgasson ki ismét két lapot. Ha azok is egyeznek, az említett módon folytassa, ha nem, fordítsa vissza azokat, és egy másik résztvevő következik.

Miután minden pár megvan, vegyük elő a mágneses memórialapokat, és tetszőleges sorrendben helyezzük fel azokat a képekre. Ily módon a játék újból kezdetét veheti. Ez úgy is színesíthető, ha az adott állatról a kártyát felfordító játékos mond néhány jellemző tulajdonságot, érdekességet. A feladat tovább nehezíthető, ha a fajokról elmondandó jellemzőt (például: táplálkozás, élőhely stb.) előre meghatározzuk.

Figyelem!

6 éven aluliak a memóriajátékokat csak felnőtt felügyelete mellett használhatják!

Fajok

Kék cinege

A széncinege után a második leggyakoribb cinegefajunk. Kultúrakövető faj, a lakott területeken is gyakori. Harkályok odúiba rakja mohából készülő, szőrrel bélelt fészket, de szívesen elfoglalja az „A” és „B” típusú mesterséges odúkat is. Évente kétszer is költhet, az alkalmanként 6–13 fiókát mindkét szülő gondozza. Tavasztól őszig rovarokat fogyaszt, a kertek gyümölcsfáit is megszabadítja a kártevőktől; télen magvakat is eszik. Gyakori látogatója az etetőeknek. Nem vonul, télen nagyobb csapatokat alkotva, gyakran más cinegékkel együtt kóborol a nádas területeken.

Fekete rigó

A fekete rigó eredetileg hazánk síksági, hegy- és dombvidéki erdős, bokros területeinek lakója volt, de napjainkra az állomány egy jelentős része városlakóvá vált. Fészket bokrok, fák ágvilágjába, lakott területeken épületek zugaiba, ereszcsontrák hajlatába építi. Évente kétszer költ, alkalmanként általában 4–5, ritkábban 6 tojást rak. Táplálékát a talajon keresgéli, földigiliszták, ízeltlábúak, apró csigák után kutatva átforgatja a hullott faleveleket. Erős csőrével képes a férgeket, pajorokat a földfelszínhez közeli járataikból is kiforgatni. A faj részlegesen vonuló, ősszel a Földközi-tenger vidékére húzódik, de a települési állományok jelentős része helyben marad és áttelel.

Hermelin

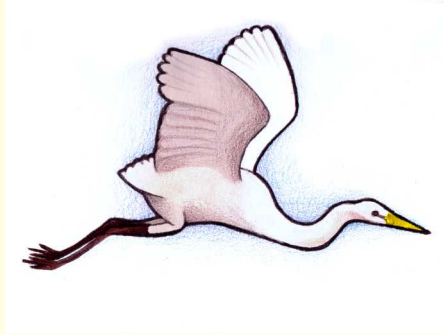
A menyétnél pusztán árnyalatnyival természetesebb, arasznyinál alig nagyobb menyétféle kisragadozónk. Különlegessége az évszakonként váltakozó színezet, mely elsősorban sarkvidéki fajok sajátja. A szőrváltás célja az álcázás, egyrészt a zsákmányállatok, másrészt a rájuk vadászó ragadozók elől. A hermelin tavasztól ősziig menyétszerűen vörösesbarna színű, fehér hassal, télre viszont teljes egészében fehérbe öltözik. Egyik legfontosabb fajhatározó bélyege a mindkét bunda esetében fekete farokvég, mely alapján nyáron is meg tudjuk különböztetni a nagyon hasonló menyéttől. Magyarországon erősen kötődik a mozaikos szerkezetű, kevésbé zavart vizes élőhelyekhez. A sűrű parti növényzet takarásában keresgéli főleg pockokból álló táplálékát. Szükség esetén ügyesen mászik, így az ágak közé épült madárfészkekhez is hozzáfér. Évente egy almot vet, 2–6 kölykét rágcsálók föld alatti járatában kialakított fészkében hozza világra. A hófehér szőrű újszülöttek parányiak, alig 1–4 grammosak. Téli almot nem alszik, mivel kistrágcsáló zsákmányállatai ilyenkor is aktívak, hozzáférhetőek.

Európai vidra

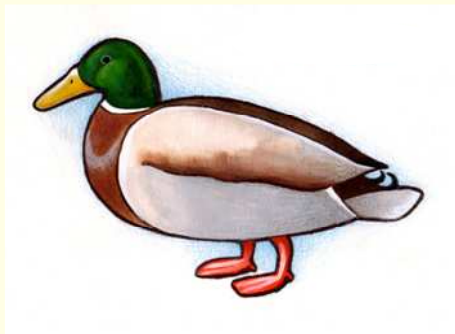
Országsszerte gyakori, de rejtett, részben éjjeli életmódja miatt ritkán szem elé kerülő menyétféle ragadozónk. Bár vízi állat, bundájának tisztán tartása miatt sokat tartózkodik a szárazon. Ezért az olyan rejtő növényzettel, nádasokkal, bokrosokkal erdőkkel övezett nagyobb állóvizeket, halastó-rendszereket részesíti előnyben, ahol a tavakat ökológiai folyosókként csatornák kötik össze. Ezek mentén nagyobb távolságokra is elköborol. Mivel a kölykök (számuk egy–három) akár egy éves korukig is a nősténnyel maradnak, általában csak kétévente ellik. Elsősorban halakkal táplálkozik, melyeket a víz alatt úszva zsákmányol. Emellett azonban bármilyen nagyobb mennyiségben rendelkezésre álló prédát: békákat, rákokat, nagyobb vízi bogarakat, madárfiókákat és kistrágcshálókat is elkap. Téli álmot nem alszik, ilyenkor lékeken keresztül a jég alatt és a szárazföldön vadászik.

Nagy kócsag

Elsősorban a parti vizekben vadászik halakra, kételtűekre, ízeltlábúakra, és idejének csak kisebb hányadát tölti gyepeken, tarlókon, ahol kistrágsálókat, sáskákat, bogarakat is fog. A nagy kócsag egykor gyakori állománya a dísztoll kereskedelem miatt egész Európában, így Magyarországon is összeomlott a XX. század elejére. Hollandiában nemzetközi gyűjtés indult a magyar telepek megmentésére 1918-ban. Az így összegyűlt pénzből alkalmazták az ország első természetvédelmi őrét – egy balatoni kócsagőrt – 1922-től, és később ez a faj lett a hazai természetvédelem címermadara.. Létszámuk Európa-szerte vészesen csökkent a XIX. század második felétől egészen 1974-ig. 1951-ben már csak a Kis-Balatonon fészkeltek belőlük 33 pár, ami Európa közvéleményét is megdöbbenettette. Mára a nagykócsag-költőpárok száma százszorosára nőtt, jó években a háromezret is eléri és ezek a felhőfehér, gyönyörű madarak az egész országban közönségesnek számítanak. Telepesen költ, fészket elsősorban sűrű, vízben álló (ez védi a szörmés ragadozóktól és a vaddisznóktól) avas nádba építi. Évente csak egy fészkealjzat, általában 3–4 fiókát nevel. A Földközi-tenger térségébe vonul, de át is teleg.

Tőkés réce

Országosan elterjedt récefélénk, mely minden álló- és folyóvizünkön gyakori. A tojó általában a parti növényzetbe építi a has pehelytollaival bélelt fészket. Alkalmanként faodúban, ágvillában, ragadozómadarak fészkeiben, lakott területeken erkélyeken, lapostetőkön is költ. Évente egy fészkalja van, általában 10–13 tojást rak. A tojó az utolsó lerakását követően kezd csak el a kotlást, így a fiókák közel azonos időben kelnek ki és a felszáradást követően azonnal el is tudják hagyni a fészket. A fészekhagyó fiatalok önellátók, a tojó nem eteti őket, legfontosabb szerepe a ragadozók ellen védelmet biztosító családi közösség összetartása és vezetgetése. Táplálékának többségét vízi és szárazföldi növények alkotják, olykor vízi rovarokat, csigákat és kishalakat is fogyaszt. Vonuló, de át is teleg.

Mezei nyúl

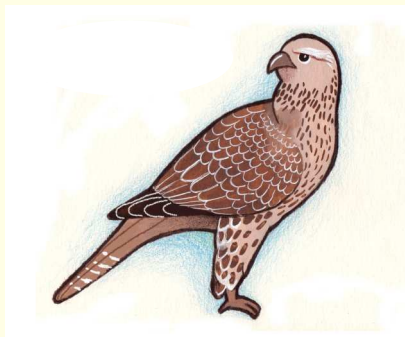
Országosan elterjedt. Legfontosabb élőhelyei a szántókkal és füves foltokkal tarkított mozaikos területek, a nagy kiterjedésű zárt erdőket lehetőleg kerüli. Kisebb rokonával, az üregi nyúlal ellentétben nem készít magának föld alatti járatrendszert. Vackát, mely csupán egy sekély talajmélyedés, a növényzet takarásában, fűcsomó tövében, barázdában alakítja ki. Pihenés, rejtőzködés közben hosszú fülét gyakran a háta-hoz lapítja, álcázó mintás bundája a mozdulatlanul fekvő mezei nyulat szinte észrevehetetlenné teszi. Éjszaka és nappal egyaránt aktív, ott, ahol kevés a búvóhely, elsősorban szürkület után táplálkozik. Növényevő, leginkább pázsitfűekkel táplálkozik, ősszel és télen a szántóföldi növények fogyasztási aránya nő, őségekben akár facsemeték kérgére is ráfanyalodik. A nőstények évente 3–4 alkalommal ellenek, az utódok száma egy-egy alomban 2–3. Kiváló futó, veszély esetén úszásra is képes. Téli álmot nem alszik.

Vörös mókus

Élőhelye változatos, sík és hegyvidék egyes fajösszetételű, idősebb állományú erdőkben és parkokban egyaránt előfordul. Civilizációkövető faj, a városokban élő állatok annyira hozzászokhatnak az ember közelségéhez (például Londonban és Budapesten), hogy akár kézből is elveszik a felkínált mogorót, egyéb élelmet. Nappali állat, éjszakára és búvóhelyül odúkat használ, illetve gallyakból focilabda méretű fészket is építhet magának az ágak közé. Egy állatnak akár több fészke is lehet. Alapvetően növényevő, különböző növényi részeket: rügyeket, hajtásokat, kérget, de főleg magvakat és terméseket fogyaszt; gombákat is eszik. Költési időszakban madártojásokat és -fiókákat is eszik. Ősszel sok kis élelemraktárt ás a földbe, ide rejti azokat a magvakat, melyeket télen fogyaszt. Memóriája azonban nem túl jó, az élelemraktárak alig 15%-át találja meg később.

Kerecsensólyom

Az ősmagyar hitvilág turulmadara ez a különleges viselkedésű sík vidéki sólyomfaj. Ragadozó, és bár gyakran fog repülő madarakat is, ha csak teheti, talajlakó kisemlősökre, a parlagi sas-hoz hasonlóan elsősorban az ürgére vadászik, mely éppen ezek miatt a madarak miatt lett védett. Saját fészket nem épít, elsősorban varjak és az egerészölyv fészkeit foglalja el. Mesterséges költőládákkal jól telepíthető, ezek egyre nagyobb hányadát a nagyfeszültségű elektromos hálózat fém tartóoszloppaira helyezik ki a szakemberek. Évente csak egyszer költ és akár 5 fiókát is felnevel. Az öreg madarak jobbra nem vonulók, a fiatalok Afrikában telelnek, illetve ősszel – amint azt a műholdadós jelölés adataiból tudjuk – hatalmas területeket kóborolnak be.

Gyöngybagoly

Az egyik leginkább urbanizálódott madarunk, szinte kizárólag épületek padlásán, főleg templomtornyokban költ. Szívesen elfoglalja az ide kihelyezett speciális költőládákat. Fészket a többi bagolyhoz hasonlóan nem épít, a tojások a törmelékbe kapart sekély fészekmélyedésbe kerülnek. Évente kétszer is költethet. Ezt, valamint a fiókák számát az éves táplálékkínálat látványosan befolyásolja. Gradációs években, amikor a zsákmányállat kistrágcسالók száma akár százszoros is lehet, fészekaljanként 12 fiókát is sikeresen felnevel. Az ezt követő évben, amikor a túlszaporodott egér- és pocokállomány összeomlik és az átlagosnál jelentősen kisebb, gyakran csak egy-két vagy egyetlen fióka sem marad életben. Az egyik legváltozatosabb tápláléklistájú baglyunk, a sokféle kistrágcسالó és rovarévó cikány mellett jelentős mennyiségű verebet is fog. Éjszaka vadászik, rendkívüli hallásának köszönhetően a teljesen sötét padlásterben, magtárakban is képes elkapni a motoszkaló egeret. Állománya rendkívüli mértékben megsínyli a kemény, tartósan magas hóborítottaságú teleket, amikor a hó alatt mozgó kistrágcسالók hetekre is hozzáférhetetlenné válnak. Ilyenkor akár a madarak 75%-a is éhen pusztulhat, legutóbb az 1980-as évek közepén fordult elő ilyen eset. A gyűrűzési adatok szerint a magyarországi gyöngybagolyok nem vonulók.

